

АТРИБУТИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВНУТРІШНІОГО КОНТРОЛЮ ЗА РОЗРАХУНКАМИ З ОПЛАТИ ПРАЦІ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

А. Я. Максим'як, О. О. Разборська

Анотація. У статті розглянуто процеси внутрішнього контролю за фінансовою звітністю підприємства в контексті розрахунків з оплати праці. Встановлено, що ефективний внутрішній контроль є необхідним для попередження правопорушень у сфері трудового та бухгалтерського законодавства. Виділено основні завдання та ключові атрибути внутрішнього контролю за звітністю щодо розрахунків з оплати праці.

На основі узагальнених даних про результати контролю представлено лінійний алгоритм його здійснення. Також акцентовано на типових помилках, що можуть виникати під час виконання контролю, та запропоновано шляхи їх усунення на рівні підприємства.

Ключові слова: внутрішній контроль, заробітна плата, фінансова звітність, розрахунки з оплати праці.

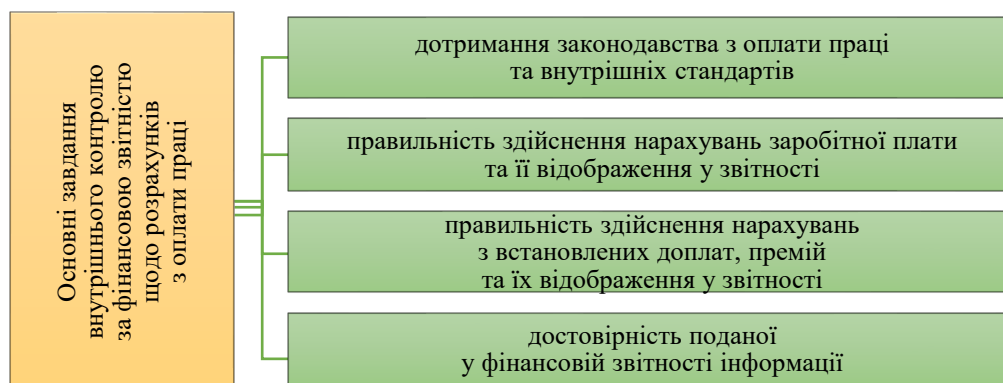
Постановка проблеми. Правильне відображення операцій з розрахунків з оплати праці в обліку безпосередньо впливає на фінансові результати підприємства, дотримання бюджету та достовірність інформації щодо розрахунків з працівниками. Внутрішній контроль є ефективним інструментом і важливим джерелом інформації для керівництва, що допомагає налаштувати ефективну діяльність підприємства в частині коректного складання та подання фінансової звітності з оплати праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема внутрішнього контролю за фінансовою звітністю підприємств щодо розрахунків з оплати праці активно досліджується вітчизняними науковцями. Вагомий внесок у цей напрям зробили: І. І. Афанас'єва [2], Г. М. Бескоста [4], О. О. Костенко [2], Ю. В. Подмешальська [4], К. В. Стафійчук [4], Н. А. Ткаченко [5].

Мета статті полягає в аналізі процедур внутрішнього контролю за фінансовою звітністю підприємств щодо розрахунків з оплати праці в контексті сучасного законодавчого регулювання, виділенні ключових атрибутів і операцій, а також представленні лінійного алгоритму його здійснення з виявленням типових помилок і шляхів вирішення проблем.

Основний розділ. Внутрішній контроль за фінансовою звітністю щодо розрахунків з оплати праці відіграє ключову роль у підготовці та поданні звітності будь-яким суб'єктом господарювання. Його впровадження необхідне для попередження можливих порушень трудового та бухгалтерського законодавства в майбутньому. Недотримання правил складання такої звітності може призвести до фінансових санкцій або штрафів для підприємства. Відповідно внутрішній контроль здійснюється керівництвом та бухгалтерським відділом підприємства [1].

Основною метою внутрішнього контролю є забезпечення правильності та своєчасності нарахувань, а також їх коректного відображення в системі обліку, зокрема облікових регістрах і звітності. На основі цієї мети визначаються основні завдання внутрішнього контролю за розрахунками з оплати праці, що наведені на рис. 1.

Рис. 1. Основні завдання внутрішнього контролю за фінансовою звітністю щодо розрахунків з оплати праці

Джерело: побудовано автором на основі [1, 2]

Процес внутрішнього контролю включає виконання певних дій, що відповідають визначеним завданням. Під час перевірки дотримання законодавства та внутрішніх стандартів розглядаються національні й внутрішні нормативні акти, що регулюють діяльність підприємства, трудові відносини з працівниками, особливості організації та ведення персоналізованого обліку, а також складання й подання фінансової звітності.

Особлива увага приділяється перевірці правильності нарахувань заробітної плати та їх відображенню у звітності. Це завдання включає перевірку точності, своєчасності та достовірності розрахунків із заробітної плати на основі даних кадрової служби щодо штатного розпису, табулювання працівників та використання робочого часу. Це одне з найбільш складних завдань внутрішнього контролю, яке потребує значної концентрації та уваги.

Під час перевірки правильності нарахувань, таких як доплати і премії, а також їх відображення у звітності, аналізуються операції, пов'язані з виплаченими преміями та доплатами. Завдання полягає у перевірці легітимності цих нарахувань та виплат, що передбачає обробку значного обсягу первинної інформації та додаткових даних для підтвердження підстав для таких виплат. Також оцінюються правильність, своєчасність і достовірність розрахунків щодо цих виплат.

Перевірка достовірності інформації у фінансовій звітності є важливим аспектом як внутрішнього, так і зовнішнього контролю. Ця операція є трудомісткою і вимагає підтвердження достовірності відображення та розкриття інформації згідно з затвердженими принципами фінансової звітності [2]. Загалом внутрішній контроль за фінансовою звітністю щодо розрахунків з оплати праці виконує важливу функцію в системі управління та керівництва господарською діяльністю підприємства. Він полягає в оцінці здатності підприємства виконувати зобов'язання перед працівниками (щодо виплати заробітної плати, премій і надбавок) та перед державою (щодо правильного відображення здійснених операцій). Основні атрибути та операції внутрішнього контролю за фінансовою звітністю в цій сфері представлені на рис. 2 [3].

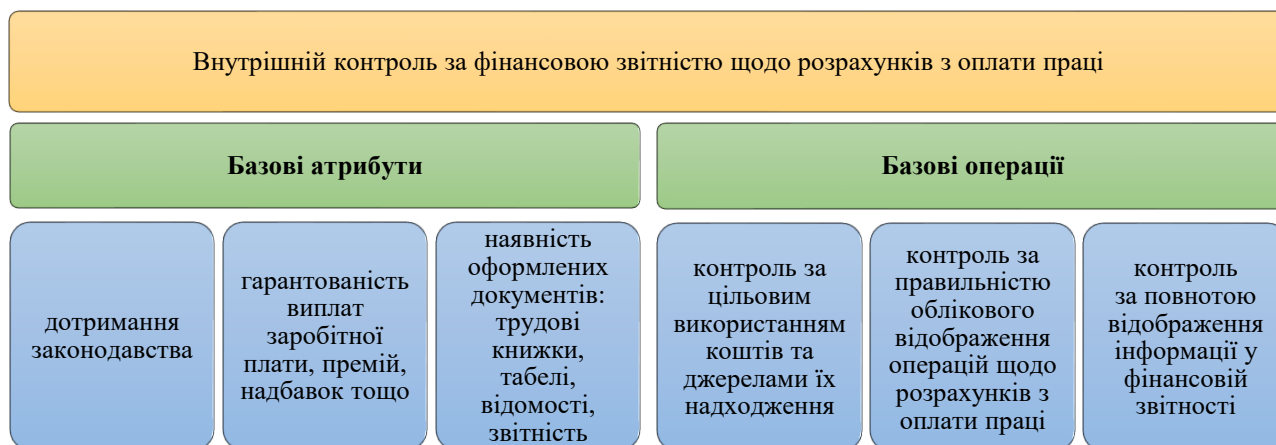

Рис. 2. Базові атрибути та операції з внутрішнього контролю за фінансовою звітністю щодо розрахунків з оплати праці

Джерело: побудовано автором на основі [1–3]

Атрибути та операції, визначені на рис. 2, є взаємопов'язаними та відповідають за забезпечення достовірності інформації, що наведена у фінансовій звітності. Такий симбіоз та інтеграція забезпечують підтримку ефективності системи внутрішнього контролю на підприємстві, внаслідок чого керівництво та ТОП-менеджери отримують надійну інформацію про фінансову звітність у контексті розрахунків з оплати праці, що дає їм змогу приймати обґрунтовані управлінські рішення [2].

Під заходами внутрішнього контролю треба розуміти певні політики та процедури, згідно з якими функціонує система внутрішнього контролю. Виділяють такі заходи внутрішнього контролю: превентивні, детективні та корегувальні.

Саме превентивні заходи внутрішнього контролю фінансової звітності підприємства щодо розрахунків з оплати праці, як попереджувальні заходи, спрямовані на зниження ймовірності

впливу та швидкості розгортання небажаних умов і подій. До прикладу, саме людські ресурси є об'єктами таких заходів, що можуть бути досліджені під час прийняття на роботу (розподіл повноважень, посадові інструкції, перевірка фактів біографії та поданих документів тощо).

Детективні заходи внутрішнього контролю за фінансовою звітністю підприємства щодо розрахунків з оплати праці – це викривальні заходи контролю, що призначені для виявлення дійсних або потенційних небажаних умов та подій. Прикладами таких заходів є звірка розрахунків з оплати праці (зокрема за авансовими виплатами), перевірка банківських виписок, перевірка відповідності витрат на оплату праці (зокрема витрат бюджету) тощо.

Корегувальні заходи контролю призначені для нейтралізації та подолання наслідків небажаних умов та подій. Корегувальні заходи розробляються для виконання таких функцій: припинення (або уповільнення) шкідливих наслідків, викликаних небажаними подіями; повернення підприємства до стабільного стану; вирішення проблем та усунення причин, які призвели до небажаної ситуації; інформування відповідних зацікавлених сторін.

Отже, завдяки узагальненій інформації про результати внутрішнього контролю фінансової звітності щодо розрахунків з оплати праці можна бути впевненим у її достовірності. Для цього треба скористатися результатами проведення внутрішнього контролю фінансової звітності підприємства в частині розрахунків з оплати праці із застосуванням лінійного алгоритму за відповідними етапами [4]. Дотримуючись лінійного алгоритму, викладеного на рис. 3, можна виявити порушення у складанні фінансової звітності. Такий внутрішній контроль сприяє оперативному прийняттю управлінських рішень і усуненню недоліків, які можуть виникнути в процесі діяльності підприємства.

Рис. 3. Лінійний алгоритм проведення внутрішнього контролю за фінансовою звітністю підприємства щодо розрахунків з оплати праці

Джерело: узагальнено автором на основі [4]

Серед поширених помилок, які можуть виникати під час внутрішнього контролю фінансової звітності підприємства щодо розрахунків з оплати праці, можна виділити такі:

- нецільове використання бюджетних коштів для виплати заробітної плати;
- недостатня обґрунтованість вибору форм і систем оплати праці;
- несвоєчасне або неповне відображення розрахунків за виплатами;
- неналежне документальне оформлення господарських операцій, пов'язаних з нарахуванням і виплатами заробітної плати;
- відсутність узгодженості між національними та міжнародними стандартами обліку у питаннях виплат працівникам;
- розбіжності у формах фінансової, податкової, спеціальної та статистичної звітності щодо виплат працівникам.

Викладений список типових помилок, що виникають під час проведення внутрішнього контролю фінансової звітності підприємства в частині розрахунків з оплати праці, не є вичерпним і може бути розширений. Застосовуючи внутрішній контроль як інформаційний ресурс, керівництво підприємства зможе проактивно уникати помилок і забезпечити ефективну діяльність підприємства в аспекті оформлення та подання фінансової звітності з розрахунків з оплати праці.

Шляхи вирішення проблем внутрішнього контролю за фінансовою звітністю в цій сфері на рівні підприємства можна систематизувати та представити у табл. 1.

Таблиця 1

Шляхи вирішення проблем внутрішнього контролю за фінансовою звітністю щодо розрахунків з оплати праці на рівні підприємства

Проблема	Рішення
Розбіжності між фактичними та плановими показниками витрат на оплату праці	Проведення детального аналізу причин розбіжностей, включно з порівнянням фактичних даних із плановими, аналізом динаміки за статтями витрат, виявленням помилок у розрахунках
Порушення послідовності відображення операцій з оплати праці в бухгалтерському обліку	Впровадження системи внутрішнього контролю, що забезпечує послідовність і повноту відображення операцій з оплати праці у первинних документах та регістрах бухгалтерського обліку
Недостатня документація щодо розрахунків з персоналом	Розробка та впровадження уніфікованих форм первинних документів з обліку праці та її оплати, забезпечення їх своєчасного та повного заповнення
Необґрунтований вибір систем оплати праці	Проведення аналізу наявних систем оплати праці, їх відповідність цілям підприємства та законодавству, розробка обґрунтованих пропозицій щодо оптимізації систем оплати праці
Порушення облікової політики щодо розрахунків з оплати праці	Розробка та затвердження детальної облікової політики щодо розрахунків з персоналом, забезпечення її відповідності чинному законодавству та стандартам бухгалтерського обліку
Помилки у бухгалтерських проводках з оплати праці	Регулярна перевірка правильності відображення операцій з оплати праці бухгалтерського обліку, проведення звірки розрахунків із персоналом з даними бухгалтерського обліку

Джерело: складено автором на основі [4]

Отже, запропоновані шляхи вирішення проблем внутрішнього контролю за фінансовою звітністю в контексті розрахунків з оплати праці сприятимуть поліпшенню процесу перевірки цих розрахунків, а також гарантуватимуть коректність відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку та звітності.

Висновки. Внутрішній контроль фінансової звітності, що стосується розрахунків з оплати праці, має на меті забезпечення достовірності та точності інформації, відображеної в обліку цих операцій. Цей контроль здійснюється під наглядом керівника підприємства та бухгалтерської служби, які спільно відповідають за перевірку та верифікацію даних.

Внутрішній контроль виконує важливу превентивну функцію, оскільки дає змогу виявляти потенційні помилки та недоліки до їх виникнення. Завдяки узагальненій інформації про результати внутрішнього контролю підприємство може бути впевненим у достовірності своїх фінансових звітів щодо розрахунків з оплати праці.

До того ж своєчасно виявлені та усунені недоліки сприяють точному відображенню господарських операцій у бухгалтерських рахунках і формах звітності. Це зменшує ризики фінансо-

вих помилок і підвищує загальну надійність фінансової звітності підприємства, що є критично важливим для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Варто зазначити, що від внутрішнього контролю власники і управлінський менеджмент підприємства можуть очікувати виключно обґрунтованого рівня забезпечення досягнення поставлених цілей, але не абсолютної гарантії безпомилкового функціонування підприємства.

Abstract. The article examines the processes of internal control over the financial statements of an enterprise in the context of payroll. It is established that effective internal control is necessary to prevent offences in the field of labour and accounting legislation. The main tasks and key attributes of internal control over the reporting on payroll are allocated.

Based on generalised data on the results of control, a linear algorithm for its implementation is presented. Attention is also focused on typical errors that may arise during the implementation of control, and ways to eliminate them at the enterprise level are proposed.

Keywords: internal control, salary, financial statements, payroll.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Костенко О. О., Афанас'єва І. І. Функції та завдання організації внутрішнього аудиту на авіаційних підприємствах. *Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку*: VI Міжнародна науково-практична конференція (м. Чернігів, 27 листопада 2020 р.): тези доповідей. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2020. С. 63–65. URL: <http://ir.stu.cn.ua/123456789/20379>
3. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996- XIV (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14>
4. Подмешальська Ю. В., Бескоста Г. М., Стафійчук К. В. Аудит розрахунків з оплати праці. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. С. 12–15. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5975>
5. Ткаченко Н. А. Особливості документального оформлення операцій з обліку праці та її оплати. *Облік і фінанси АПК: освітній портал*. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/osoblivosti-dokumentalnogo-oformlennya-operaciy-z-obliku-praci-ta-ii-oplati.html>

УДК 657.6:004.9

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

А. Я. Максим'як, І. Г. Гевлич

Анотація. Стаття присвячена актуальним проблемам аудиту необоротних активів у контексті цифрової трансформації економіки. Проаналізовані традиційні методи аудиту, виявлені їх обмеження в сучасних умовах, ідентифіковані проблеми організації ефективної аудиторської перевірки, розглянуті можливості інструментів диджитал-аудиту: RFID, штучного інтелекту, блокчейну, ERP-систем тощо. Констатовані виклики, пов'язані зі впровадженням цифрових технологій в аудит, зокрема кібербезпека та підвищення кваліфікації аудиторів. За результатами дослідження зроблені висновки та запропоновані рекомендації щодо підвищення ефективності аудиторського процесу за допомогою інноваційних технологій.

Ключові слова: аудит, необоротні активи, оптимізація, диджитал-інструменти, цифрова економіка.

Постановка проблеми. Необоротні активи є ключовим елементом у функціонуванні будь-якого підприємства, забезпечуючи діяльність і займаючи значну частину вартості, тому точність даних про них у фінансовій звітності має вирішальне значення для користувачів. Аудит є дієвим інструментом верифікації показників звітності щодо необоротних активів, оскільки мінімізує ризики ефективності управлінських рішень, які приймаються на основі звітності. У сучасних умовах впровадження новітніх технологій, автоматизація бізнес-процесів і розвиток цифрової економіки створюють нові виклики для аудиту, що потребує адаптації наявних підходів та методологій. Удосконалення аудиту необоротних активів у диджитал-економіці є важливим завданням забезпечення прозорості фінансової звітності, зменшення ризиків та підвищення довіри з боку користувачів інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками дослідження проблем оптимізації аудиту необоротних активів проводили науковці О. О. Дядюн, А. І. Орехова, Л. В. Гольченко, А. В. Конєва, З. П. Урусова у роботах [1–3]. Водночас варто зазначити, що цифровізації